

REMISSYTTRANDE
2014-08-29
Dnr 0131/14
Er referens: Ju2014/2430/L5

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
103 33 Stockholm

Remissyttrande över betänkandet Straffskalorna för allvarliga våldsbrott (SOU 2014:18)

Brå, som har fått rubricerat betänkande på remiss, har genom enhetschefen Annika Eriksson som deltagit som expert i utredningen, löpande kunnat tillföra utredningen sakkunskap och synpunkter. Brå delar utredningens bedömning att genomförande av förslagen bör ske först efter det att utfallet av tidigare reformer kunnat följas upp ytterligare. Brå lämnar följande yttrande.

Brå har på uppdrag av regeringen utvärderat vilket genomslag straffmättningsreformen haft (Ju2012/860/KRIM). Resultaten som presenterades i rapporten Skärpta straff för allvarliga våldsbrott – Utvärdering av 2010 års straffmättningsreform (Brå 2014:6) visade att straffmättningsreformen totalt sett fått genomslag för de allra grövsta våldsbrotten – framför allt grov misshandel, men i viss mån även för mord och dråp och försök därtill samt för grovt vållande till annans död och grov utpressning. Samtidigt lyftes att implementeringen i praxis kan ta tid liksom att den korta uppföljningsperioden skapar metodologiska problem. Eftersläpningen mellan brotts- och lagföringstillfället gör kortsiktiga statistiska analyser relativt svaga, i synnerhet för brottskategorier med till antalet få mål. Möjligheterna till några säkrare slutsatser för andra brottskategorier än för grov misshandel, där flera skärpande åtgärder vidtagits, var därför begränsade. Det är enligt utvärderingen även svårt att statistiskt isolera reformens effekt i tider då flera delar av lagstiftningen omarbetats i skärpande riktning och att samma bestämmelser i vissa fall berörs av olika ändringar. Av intervjuerna som gjordes inom ramen för utvärderingen framgick också kritiska röster mot att lagstifta genom förarbeten, detta apropå de uppräkningsförslag som lämnades däri.

Ett av de skäl som motiverar de ändringar som nu föreslås är detsamma som tidigare framhållits; dvs. att synen på allvarliga våldsbrott blivit strängare i samhället och att detta tydligare behöver speglas i straffen. Det är således inte främst preventiva aspekter som motiverar ändringarna som föreslås (s. 137). Som Brå anför i sitt yttrande den 28 november 2013 (er ref. Ju2013/5925/L5) över departementspromemorian Skärpt straff för mord (Ds 2013:55) förligger det ingen empiri som tydligt pekar i den riktningen. Däremot finns det resultat som pekar i riktning mot att allmänheten tror att strafftiderna för allvarliga brott är kortare än vad som egentligen är fallet (Jerre och Tham 2010).

I betänkandet föreslås att straffet för ett antal våldsbrott ska ändras i skärpande riktning. Straffskärpningarna föreslås ske direkt i brottens straffskalor. En metod som får betraktas som mer traditionell än det tillvägagångssätt som tillämpades vid 2010-års straffmättningsreform och som också kommit att kritiseras; se bl.a. Brå 2014:6.

För dråp skärps straffskalan samtidigt som den begränsas till fängelse mellan åtta och tio år. Därutöver föreslår utredningen att barndråp utmönstras och ersätts av brottet dråp under starkt förmildrande omständigheter. Förslagen innebär relativt omfattande ändringar av brott som på något sätt innefattar uppsåtligt dödande.

I det tidigare omnämnda remissyttrandet över departementspromemorian Straffskalan för mord uttryckte Brå viss oro för vilka följder skärpningen av straffet för mord kan innebära. Ändringen har nyligen trätt i kraft. I linje med vad Brå tidigare anfört bör ytterligare förändringar av brott som rör uppsåtligt dödande avvaktas till dess det finns möjligheter att beakta effekterna och praxisutveckling som hittills genomförda ändringar kan innebära.

Ett annat skäl bakom de förändringar som föreslås är att proportionaliteten mellan straffskalorna för olika brott ska upprätthållas (s. 241). I betänkandet belyses hur straffskalan för brott mot lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor förhåller sig till straffskalorna för andra brott som innefattar uppsåtligt våld mot person t.ex. grov misshandel, synnerligen grov misshandel och våldtäkt (s. 209 f.). Brå delar den bedömning som görs. Eftersom brottet är sällan förekommande i rättstillämpningen (se t.ex. s. 222) skulle avvaktande av straffmättningsreformens genomslag i rättspraxis innebära att en justering av straffskalan för könsstympningsbrottet skulle dröja. För att undvika fördröjningen skulle denna anpassning kunna genomföras i ett eget spår.

Med undantag för könsstympningsbrottet finner Brå, sammanfattningsvis, att det finns skäl att avvakta med att genomföra förslagen till dess att det finns en klarlagd bild av det sammantagna utfallet av tidigare reformer.

Detta yttrande avges av ställföreträdande generaldirektör Erik Grevholm efter föredragning av verksjuristen Saadia Aitattaleb. I beredningen har även deltagit enhetscheferna Annika Eriksson och Stina Holmberg.

Erik Grevholm

Saadia Aitattaleb